
Научная статья

УДК 821.512.142.0

DOI: 110.31007/2306-5826-2024-1-60-65-72

КЪУДАЙЛАНЫ МАШТАЙНЫ ЧЫГЪАРМАЧЫЛЫКЪ ХАЗНАСЫ (ТАРЫХ ЭМ ЖАШАУ ЖОЛУ БЛА БАЙЛАМЛЫГЪЫ)

Сарбашланы Мустафаны кызы Алена

Гуманитар тинтиулени Институту – «Федерал илму ара «Россей илмуланы академиясыны Къабарты-Малкъар илму арасы» Федерал кырал бюджет илму махкемени филиалы, Нальчик шахар, Россия, alenasarb@mail.ru, [https:// orcid.org/ 0000-0002-7457-9823](https://orcid.org/0000-0002-7457-9823)

© Сарбашланы А.М., 2024

Къысха магъана. Илму иште Къудайланы Маштайны чыгъармачылыкъ хазнасы тинтиледиди. Баш борчха малкъар назмучуну поэзиясыны айныу жолуну энчилигин, аны миллет адабиятха къошумчулугъун ачыкълау белгиленеди. Жазуучуну поэзиясыны тарых болумла эм жашау жолу бла байламлыгъы тохташдырылады. Къудай улуну чыгъармачылыкъ ишини айырмалы шарты чертиледиди: назмучу кыргыз эм малкъар тилдеде жазганды. Аны сылтауу – кёчгюнчюлюк жыллада Кыргызстанда жашагъаны, кыргыз жазуучула бла къаты байламлыкъ жюрютгени. Жазуучуну биринчи назму жыйымдыклары кыргыз тилде басмалангандыла. Туугъан жеринден кенгде болгъаны, анга термилую сёз устаны чыгъармаларыны ниет ёзегин къурагъандыла. Статьяда жазуучуну малкъар тилде басмаланган «Туугъан элим» (1968), «Тауланы кюзгюсю» (1980), «Ёмюрле жолу» (1985) назму китаплары сюзоледиле, аланы бирикдирген темала – Ата жутха уллу соймеклик, туугъан жерини табийгаты бла ёхтемлениу – ачыкъланадыла. Къудайланы Маштайны чыгъармачылыгъыны эстетика даражасын кючлендирген суратлау амалла (*жан салыу, тенглешидириу*), белгилени борчун толтургъан сыфатла (*терек, жел, тау*) баямланадыла.

Баш магъаналы сёзле: Къудайланы Маштай, чыгъармачылыкъ хазна, тарых эм жашау жол, назмула, баш ниет

Цитата этерге: Сарбашланы А.М. Къудайланы Маштайны чыгъармачылыкъ хазнасы (тарых эм жашау жолу бла байламлыгъы) // Вестник КБИИ. 2024. № 1 (60). С. 65–72. DOI: 110.31007/2306-5826-2024-1-60-65-72

Original article

CREATIVE HERITAGE OF KUDAEV MASHTAI: HISTORICAL AND BIOGRAPHICAL ASPECT

Alena M. Sarbasheva

Institute for the Humanities Research – Affiliated Federal State Budgetary Scientific Establishment «Federal Scientific Center «Kabardian-Balkarian Scientific Center of the Russian Academy of Sciences», Nalchik, Russia, alenasarb@mail.ru, [https://orcid.org/ 0000-0002-7457-9823](https://orcid.org/0000-0002-7457-9823)

© A.M. Sarbasheva, 2024

Abstract. The work examines the literary heritage of the Balkarian poet Kudaev Mashtai. The purpose of the article is to trace the stages of the writer's creativity, to determine his contribution to the development of national literature. A connection is

established between historical and biographical facts and the specifics of artistic comprehension of the life path of a word artist. During the years of deportation, Kudaev Mashtai lived in Kyrgyzstan, maintained close contacts with local authors, which determined his creative destiny: he wrote poetry in the Kyrgyz and Balkar languages. The poet's first collections were published in the Kyrgyz language. Separation from the homeland and nostalgia for it determined the leitmotif of the bilingual poet's work – love for his father's land. The books of poetry «Tuugan Elim» («Native Village», 1968), «Taulany Küzgyüsü» («Mirror of the Mountains», 1980), «Yomurle Zholu» («Paths of Life», 1985) are considered as the object of analysis. Among the artistic features of M. Kudaev's poetry, there are graphic means (personification, comparison), image-symbols (tree, wind, mountain), which enhance the aesthetic impact on the reader.

The main research methods are biographical, historical-literary, structural-descriptive methods, and the method of literary analysis

Keywords: Kudaev Mashtai, literary heritage, historical and biographical aspect, poetry, leitmotif

For citation: Sarbasheva A.M. Creative heritage of Kudaev Mashtai: historical and biographical aspect. Vestnik KBIGI = KVIN Bulletin. 2024; 1 (60): 65–72. (In Russ.). DOI: 110.31007/2306-5826-2024-1-60-65-72

Научная статья

ТВОРЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ КУДАЕВА МАШТАЯ: ИСТОРИКО-БИОГРАФИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Алена Мустафаевна Сарбашева

Институт гуманитарных исследований – филиал Федерального государственного бюджетного научного учреждения «Федеральный научный центр «Кабардино-Балкарский научный центр Российской академии наук», Нальчик, Россия, alenasarb@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7457-9823>

© А.М. Сарбашева, 2024

Аннотация. В работе исследуется литературное наследие балкарского поэта Кудаява Маштая. Цель статьи – проследить этапы творчества писателя, определить его вклад в развитие национальной словесности. Устанавливается связь между историко-биографическими фактами и спецификой художественного осмысления жизненного пути художника слова. В годы депортации Кудаяв Маштай жил в Киргизии, поддерживал тесные контакты с местными авторами, что и определило его творческую судьбу: он писал стихи на киргизском и балкарском языках. Первые сборники поэта были изданы на киргизском языке. Отрыв от родины, ностальгия по ней обусловили лейтмотив творчества поэта-билингва – любовь к отчему краю. В качестве объекта анализа рассматриваются книги стихов «Тууган элим» («Родное село», 1968), «Таулары кюзгюсю» («Зеркало гор», 1980), «Ёмурле жолу» («Пути жизни», 1985). В ряду художественных особенностей поэзии Кудаява М. отмечаются изобразительные средства (олицетворение, сравнение), образы-символы (*дерево, ветер, гора*), усиливающие эстетическое воздействие на читателя.

Основными методами исследования являются биографический, историко-литературный, структурно-описательный методы, метод литературоведческого анализа

Ключевые слова: Кудаяв Маштай, литературное наследие, историко-биографический аспект, поэзия, лейтмотив

Для цитирования: Сарбашева А.М. Творческое наследие Кудаява Маштая: историко-биографический аспект // Вестник КБИГИ. 2024. № 1 (60). С. 65–72. DOI: 110.31007/2306-5826-2024-1-60-65-72

Жыйырманчы ёмурде чыгъармачылыкъ ишлерин бардыргъан малкъар жазычуланы тамата тёлсюню къадарлары бирча болгъандыла. Аланы бирикдирген кёчгюнчюлюкню азабы эди. Къудайланы Хамитни жашы Маштайны (18.05.1927 – 14.10.1988) жашауу эм чыгъармачылыгы да ол тарых болумлада айныгъандыла. Аны къадарыны, назмуларыны юслеринден алимле, жазычула,

журналистле, маданият къуллукъчула кеслерини ишлеринде жазгъандыла [Теппеев 1978; Урусбиева 1990; Сарбашева 2003; Базиева 2019; Беппаев 1982; Бабин 1966; Махиева 1988, 1991, 2007]. Биринчи Къудай ууну ниет хазнасын тийишдирген, аны библиографиясын жыйышдыргъан Къабарты-Малкъар Республиканы ара библиотеказыны къуллукъчусу Махийланы Азиза болгъанды. Ол Къыргъыз Республиканы Бишкекде библиотеказында ишлеп, Маштайны анда басмаланган назмуларыны, китапларыны тизмесин къурагъанды. Статьяны илму жангылыгы, магъаналыгы – назмучуну ниет хазнасыны суратын толу кёргозтю, аны суратлау энчиликлерин терен белгилеу, саулай да малкъар адабиятха къошумчулугъун ачыкълау.

Къудайлыны Маштай Къабарты-Малкъар автоном областны (бусагъатда Къабарты-Малкъар Республиканы) Чегем районуну Огъары Чегем элинде туугъанды. Орта школну сегиз классын бошагъандан сора Нальчикде педагогика училищедде окъугъанды. Аны биринчи устазы эм насыйхатчысы белгили малкъар жазычу Этезланы Омар болгъанды. 1944 жылда халкъы бла бирге кёчгюнчюлюкню, аны бла да къалмай, ёксюзлюкню азапларын сынагъанды. Къыргъыстанда онсегиз жыллындан башлап Кант районну «Заветы Ильича» деген колхозунда тамата къойчу болуп ишлегенди, уллу хурметге тийишли болгъанды. КПСС-ны члени (1957). Урунууда жетишимлери ючюн 1974 жылда Къыргъыз ССР-ны Баш советини Сыйлы Грамотасы бла саугъаланганды. Къыргъыз совет литератураны айныуна себеплик этгени ючюн «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.» («Уллу Ата журт урушда 1941–1945 жж. жигер урунууу ючюн») деген майдалгъа тийишли болгъанды. СССР-ны жазычуларыны члени (1965). Туугъан жерине 1976 жылда къайтханды. 1982 жылгъа дери Биринчи Чегем элде (бусагъатда Чегем шахар) Ленин атлы колхозда ишлегенди.

Къудай улу биринчи назмуларын Къыргъызстанда жазып башлагъанды: мында суратлау сёзге хунери ачыкъланганды. Аны жазычулукъ ишине, «тамаша ёнюе» Чингиз Айтматов да бийик багъа бичгенди, Къыргъыстанда чыкъгъан китапларыны бир къауумуна «ал сёз» жазгъанды. Айтылгъаннга Беппайланы Муталипни «Жулдузлу жилтинле» деген статьясы шагъатлыкъ этеди: мында къыргъыз акъылманны сёзлери келтириледи: «Кавказ бешик жырлары бла кёп акъылманны ёсдюргенди... ..Бу сыйлы жерни ёсюп тебиреген гюлню юсюнде уя салгъан а – малкъар поэзия. Ол гюлню къанатларында жаратылгъанды Маштай да. Алай аны, чапыракъныча юзюп, туугъан тамырларындан жел алып кетеди, къара жел, къайгылы кенгликге. Алай не кюрешсе да, аны къара жел кёкге суууруп, жокъ эталмайды...

Кавказны бла Ала-Тоону къучакларында ёсген Маштай Кудав алайсыз да ёчюлмезлик от эди, алай бизни къыргъыз жазычула аны тамаша ёнюе эшите билиулери бла кеслерини кишиликлерин танытхандыла» [Беппаев 1982]. Жаш назмучуну фахмусун айнытыргъа къыргъыз жазычула Осмонкул Болобалаев, Байдылда Сарногоев, Совет Урмамбетов, Кубаныч Акаев, Камчи Джунусов, Жалил Садыков себеплик этгенди, малкъар тилде жазылгъан намуларын къыргъыз тилге кёчюргенди. Белгиленген жазычула бла таулу жаш къаты шуёхлкъну жюрютгенди.

Къудай улу чыгъармаларын малкъар эм къыргъыз тилдеде жазгъанды. Ол себепден сейир туюл эди аны биринчи назму жыйымдыклары къыргъыз тилде басмаланганлары: «Арноо» («Айтыу», 1963), «Жайлоодо» («Жайлыкъда», 1965). Къыргъызлы сёз устала Маштайны кеслерини жазычуларына санагъандыла: аны дагъыда эки назму китабы («Тоо гюлдер» («Тау гюлле», 1969), «Ак тоолар» («Акъ таула», 1987) къыргъыз тилде чыгъадыла. Малкъарлы жашны назмуларына макъамла тагъыладыла, ала къыргъыз халкъ жырлача айтыладыла. «М. Кудавны чыгъармачылыгында чегем жырчылыны төрелери бла къыргъыз акынланы суратлау амаллары бирикгенди», – деп жазгъанды Тёппеланы Алим [Теппеев 1978].

Къыргъыз жери Маштайны ёз баласыча кёргенди, сыйлагъанды, анга жандаурлукъ этгенди. «Къыргъыз адамлыкъны, къыргъыз намысны» себебинден Маштай аны экинчи туугъан журтуча суйгенди. «Минги таудан эсе да бийик ыразылыгъыны» сылтауу назму тизгинледе шарт ачыкъланады:

Чырагъымы жандыргъанла,
Суусабымы къандыргъанла,
Жюрегими жапсаргъанла,
Санларымы жылытханла.
(«Сау къалыгъыз») [Кудаев 1985: 94]

Маштайны назмулары шош отоуда жазылмагъандыла, ала табийгъатда, жайлыкълада малла кютген заманда, салкъын желчикни ургъаны бла, жаз кырдыкны ийиси бла, кюнню кыздыргъаны бла бирге туугъандыла:

Тауну хауасы – салкъын, тап таза,
Мен олтурама назмула жаза.
Чыран сууланы ёкюргенлери
Эжиу этедиле жырыма мени...
Къозула ойнай, бир бирин къууа,
Жаш жүрегимде назмула тууа...
(«Жюрегимден») [Кудаев 1968: 28]

Маштайны атын эки ангылам *къой кютюучю* бла *назмучу* бирден байламлы болуп къурайдыла. Аны къолунда къош таягъы эм къаламы бирча ойнай, малчылыкъ эм жазыу усталыгъына шагъатлыкъ этедиле. Аллай сейирли инсаннга ара прессаны журналистлери да эслерин бурадыла. «Эл жашау» (1966, 18 авг.) газетни келечиси Л. Бабинны ол къыйын мал кютюучюлюкню бла назмучулукъну бирден къалай бардыргъаныны юсюнден сорууна Маштайны жууабы къысха болгъанды: «Къойла кютген да, назму жазгъан да – чыгъармачылыкъды» [Бабин 1966].

Тюзлюк тохташып, малкъар халкъ Ата журтуна къайтханда, Къудайланы Маштай Къыргъыстанда ишин къоймагъанды: ол анда отузюч жыл жашагъанды. Жашауу тыш жерде тап къуралгъанлыкъгъа, анга туугъан жерине тансыкълыкъгъы, термилиую тынчылыкъ бермегендиле. Ол мудахлы сезимле назмучуну орус тилде басмаланган «Раздумья чабана» («Къойчуну сагъышлары», 1966) деген китабында ачыкъланадыла. Жыйымдыкъ эки кесекден къуралады: «Горы помнят многое» («Къаяла кёп затны эслеринде тутадыла») эм «Мелодии дружбы» («Шу ёхлукъну макъамлары»). Бу жыйымдыкъгъа жангы назмула, жомакъ («Тюлкю»), таурух («Оздор»), поэма («Сафар бла Ханафи») киредиле.

Орус тилде Маштайны эки китабы чыгъады: «Стихи разных лет» (Фрунзе, 1976), «Ущелье Чегема» (Нальчик, 1989). Назмуланы барын да Ата журтуна, аны адамларына суймеклиги бирикдиреди.

Къудайланы Маштайны чыгъармачылыкъыны баш темасы туугъан жерине суймеклиги, анга термилиую болгъандыла. Малкъар тилде басмаланган «Туугъан элим» (1968) деген биринчи китабы ата журтуна тансыкълыкъ сезиминден, аны бла бирге жашаууну, ёз жерини юсюнден эскериулеринден толудула («Жел бла сёлешиу», «Жашлыкъ жолунда», «Жауун жаугъан кече жашлыкъны эскердим», «Жерим тышюме киред»). «Жел бла сёлешиу» деген назмусунда назмучу жел бла хапарлаша, андан таулагъа салам иеди («Мен таулума, таулагъа къайтып менден салам бер,.../ ...Алагъа къууанчылыкъда турама назму жаза» [Кудаев 1968: 35–36]).

Къудайланы Маштай дагъыда ана тилинде басмаланган «Тауланы кюзгюсю» (1980), «Ёмюрле жолу» (1985) назму жыйымдыкълары бла малкъар адабиятны

байыкъландырады, миллет окъуучуда туугъан жери бла тюбешуу бла байламы жангыдан жарыкъ сезимлени къозгъайды. Ата журтундан тансыкълыгын алгъан жаш, къызыу кюнде суусаплыгын къандыргъанча, кесини чексиз къууанчын жашырмай айтады:

Тансыкъладым, бек къууандым,
Ташланы да къучакъладым.
Черекге кирип жууундум,
Дуниягъа жангыдан туудум.
(«Ёмюрле жолу») [Кудаев 1985: 9]

Назмучуну чыгъармаларыны ара сыфатлары туугъан жери Чегеми бла анасы бир соймеклик сезим бла байланып бериледиле (*Чегемим сабий бешигим, /Чегемим дуня эшигим, /Чегемим ана ёшюнюм, /Чегемим жашау кётюрюм* («Чегемим») [Кудаев 1980: 70]).

Къудай улуну чыгъармаларында энчи жерни табиьгъатны сыфаты алады. Назмучу, жан салыу, тенгешдириу мадарла бла уста хайырлана, таулары суратларын жаза, ёлюмсюз батырланыча кёргюзтеди:

Тёпелери булутлагъа тирелип,
Тил тутханча, шум къатханлай сюелип,
Тюзле таба ёшюнлери керилип,
Къымылдаргъа тургъан кибик эринип.
Аркъаларын бир бирине кийирип,
Жортууулгъа чыкъгъан кибик тизилип.
Боран урса тёпелерин юйюрюп,
Эринлерин бир бирине чюйюрюп.
(«Таулагъа») [Кудаев 1980: 5]

Туугъан жерин эстетика оюмлауда *терекни* сыфаты баш магъананы туталды («Чинар», «Къарт терек», «Атым жазылгъан терек», «Элме терекге айтама», «Эмен терек»). Терек суратлау белгини борчун толтурады. Лирика жигит, керти негеринеча, элме терекге ич сёзюн ышанып айтады, жарыкъ эм мудах сагъышларын эштиреди:

Къыргъызны жерин къыдыра,
Къайтып келгенме ызыма.
Санга тансыкъ болгъаныма,
Бу назмум шагъатым бола.
(«Элме терекге айтдым») [Кудаев 1980: 9]

Назмучу къарт терекни тюбюнде жашауун эскере, озгъан кюнлени, сабийлигин кёз аллына келтиреди:

Тургъан кюнлерим тюшед эсима,
Эртде, бек эртде, гитчелигимде,
Бутумда – зыккыл, эски кёнчегим,
Кендир нохталы акъсыл эшегим.
(«Къарт терек») [Кудаев 1980: 12]

Эмен терек жашауда болгъан жарсыулары хорлагъан кюшча, суратланады, тёзюмлюкню, жигитликни белгисича бериледи:

Кючлю тамырлары эмен терекни,
Билелле сууукъ кыш жетерикни.
Ала сан этмейле боранны, желни,
Жюрегинден тутуп туралла жерни.
(«Эмен терек») [Кудаев 1985: 49]

«Чинар» деген назмусунда Къудай улу «жел аудургъан къарт терекни» сыйфатында халкъыны кыйын къадарын суратлай (*О, хатерсиз, бетсиз къадар, / Не этсин ол, анга да чыдар,*) аны, тюзелип, жангыдан жашнарыгына толу ийнаналды:

Такъыр ол гунч болуп къалмаз,
Тамыры жерден къурумаз,
Тамырындан зыгыт чыгъар,
Кесича жап-жашил чагъар.
[Кудаев 1980: 9–10]

Поэтни оюмлауунда, миллетни тамыры да чексиз терендеди: аны юзюп бир жанына атаргъа бир кючню да къолундан келмез.

Къудайланы Маштайны чыгъармачылыгын тинтип, Тёппеланы Алим аны айырмалы шартларын чертгенди: «Тюз ниетли, халал, къайгырыулу адам болууну, не тюрлю кезиуде да – кыйынлыкъда, тынчлыкъда да адам болгъанлай къалыуну дерслери Маштай Кудаевны баш илишанларыды. Аны лирика жигити – кыйчу, иш ахлусу адам – туугъан жер, уруш бла адамлыкъ, адежлик дегенча бек уллу адеп-къылыкъ магъанасы болгъан затланы юсюнден селешеди, аланы кеси жашауу бла бегейтгенин айтады» [Тепшеев 1978]. Кесаматчыны оюмуна Маштайны «Намыс сатылмаиды алтыннга», «Тюзлюкню тут», «Тилейме», «Айтчы», «Ашыкъма» деген лирика чыгъармалары толу шагъатлыкъ этедиле.

Юлгюге «Айтчы» деген назмусундан юзюк келтирейик:

Алтындан эсе
Акыйлы сайла...
Барысындан да
Иги дуняда
Бет намысынгыды, –
Тас этмей сакъла.
[Кудаев 1985: 75–76]

Поэтни оюмлаууна кёре, жашауну баш жорукълары – адамлыкъ, намысха сакълыкъ, огъурлукъгъа къуллукъ этиу, тюзлюкге итинию. Кеси къадарында назмучу чыгъармаларында белгилеген ниетлерине кертичилей къалгъанды.

Илму ишни ахырында бир къауум оюмну чертирге тийишлиди. Къудайланы Маштайны чыгъармачылыгыны айныуу аны жашау жолу бла байламлы болгъанды: ол эки кезиуден къуралгъанды – кечгюнчюлюкде Къыргъыстанда ётдюрюлген жыллары эм туугъан жери Малкъаргъа къайтып жашагъан жыллары. Къудай улуну назмуларыны энчилиги – ала кыйргъыз эм малкъар тилледе уста жазылгъандыла. Лирика чыгъармаланы ниет ёзегин Ага журтуна, аны табийгъатына сюймеклиги къурайды, адамны бла табийгъатны араларында байламлыкъ бийик эстетика даражада ачыкъланады. Сёзсюзю, «малкъар окъуучула Къудайланы Маштайны жашау сынамына бла поэзиясына тыяна» [Урусбиева 1990: 99], тагы суудан къарыу алгъанча, жашау кючлерин айныта, туугъан жерлерине сюймекликлерин, аны адетлерине, тёрелерине кертиликлерин сакъларыкъдыла.

Къудайланы Маштайны къадары кыйын болгъан эсе да, аны чыгъармачылыгы къууанч макъамладан, келир жашауну жарыкълыгына ийнаньудан толу эди.

Халкъны эсинде поэтни сыфаты урунууну эм жашауну жырчысыча къалгъанды, аны ниет хазнасы малкъар адабиятны аулагъында кесини тийишли жерин тапханды.

Хайырланылгъан ишлени тизмеси Список источников

- Бабин 1966 – *Бабин Л. О весне, о счастье он поет... // Сельская жизнь 1966. 18 дек.*
Базиева 2019 – *Базиева Г. Эстетика природного ландшафта в творчестве Маштая Кудая // Современные научные исследования и разработки. 2019. № 1 (30). С. 172–176.*
Беппаев 1982 – *Беппаев М. Жулдузлу жилтинле (Звездные искры) // Коммунизмге жол. 1982. 25 авг.*
Кудаев 1968 – *Кудаев М. Туугъан элим (Родное село). Нальчик: Эльбрус, 1968. 76 б.*
Кудаев 1980 – *Кудаев М. Таулары кюзгюсю (Зеркало гор). Нальчик: Эльбрус, 1980. 124 б.*
Кудаев 1985 – *Кудаев М. Ёмюрле жолу (Пути жизни). Нальчик: Эльбрус, 1985. 168 б.*
Махиева 1988 – *Махиева А. Къыргъыз шуёхум, мени кёкге кётюргенсе (Киргизский друг, ты вознес меня до небес) // Коммунизмге жол. 1988. 23 янв.*
Махиева 1991 – *Махиева А. Аны аты унутулмаз (Имя его не забыть) // Заман. 1991. 7 дек.*
Махиева 2007 – *Махиева А. Адамны адамлыгы шуёхундан танылады (Настоящего человека можно судить по его друзьям) // Заман. 2007. 14 июля.*
Сарбашева А. 2003 – *Сарбашева А. Кудаев Маштай // Писатели Кабардино-Балкарии (XIX – конец 80-х гг. XX в.) Биобиблиографический словарь. Нальчик: Издательский центр «Эль-Фа», 2003. С. 240–242*
Теппеев 1978 – *Теппеев А. М. Кудаевны чыгъармачылыгы (Творчество М. Кудая) // Коммунизмге жол. 1978. 7 марта;*
Урусбиева 1990 – *Урусбиева Ф. Возвращение всадника // Портреты и проблемы. Нальчик: Эльбрус, 1990. С. 96–99.*

References

- BABIN L. *O vesne, o schast'e on poet...* [He sings about spring, about happiness...]. IN: *Sel'skaya zhizn'* [Rural life] 1966. 18 dek. (In Russian)
- BAZIEVA G. *Ehstetika prirodnogo landshafta v tvorchestve Mashtaya Kudaeva* [Aesthetics of the natural landscape in the works of Mashtai Kudaev]. IN: *Sovremennye nauchnye issledovaniya i razrabotki* [Modern scientific research and development]. 2019. № 1 (30). P. 172–176. (In Russian)
- BEPPAEV M. *Zhulduzlu zhiltinle* [Star sparks]. IN: *Kommunizmge zhol* [The path to communism]. 1982. 25 avg. (In Balkarian)
- KUDAEV M. *Tuug'an ehlim* [Native village]. Nal'chik: Ehl'brus, 1968.76 p. (In Balkarian)
- KUDAEV M. *Taulany kyuzgyusy* [Mirror of the mountains]. Nal'chik: Ehl'brus, 1980. 124 p. (In Balkarian)
- KUDAEV M. *Emyurle zholu* [Paths of life] Nal'chik: Ehl'brus, 1985. 168 p.
- MAKHIEVA A. *K'yrg'yz shuekhum, meni kekge ketyurgense* [Kyrgyz friend, you lifted me to heaven] // *Kommunizmge zhol* [The path to communism]. 1988. 23 yanv. (In Balkarian)
- MAKHIEVA A. *Any aty unutulmaz* [Don't forget his name] // *Zaman* [Time]. 1991. 7 dek. (In Balkarian)
- MAKHIEVA A. *Adamny adamlyg'y shuekhundan tanylady* [You can judge a real man by his friends] // *Zaman* [Time]. 2007. 14 iyulya. (In Balkarian)
- SARBASHEVA A. *Kudaev Mashtai* [Kudaev Mashtai]. IN: *Pisateli Kabardino-Balkarii (KhIKh – konets 80-kh gg. KhKh v.) Biobibliograficheskii slovar'* [Writers of Kabardino-Balkaria (XIX – the end of the 80s of the XX century.) Biobibliographic dictionary]. Nal'chik: El'-Fa, 2003. P. 240–242. (In Russian)
- TEPPEEV A.M. *Kudaevny chyg'armachylyg'y* [Creativity of M. Kudaev]. IN: *Kommunizmge zhol* [The path to communism]. 1978. 7 marta. (In Balkarian)
- URUSBIEVA F. *Vozvrashchenie vsadnika* [Return of the Horseman]. IN: *Portrety i problem* [Portraits and problems]. Nal'chik: Ehl'brus, 1990. P. 96–99. (In Russian)

Авторну юсюнден билдириу

Сарбашланы А.М. – филология илмуланы доктору, къарачай-малкъар адабият бёлюмню таматасы.

Информация об авторе

А.М. Сарбашева – доктор филологических наук, заведующая сектором карачаево-балкарской литературы.

Information about the author

A.M. Sarbasheva – Doctor of Science (Philology), Head of the Sector of Karachay-Balkarian Literature.

Статья поступила в редакцию 17.01.2024; одобрена после рецензирования 20.03.2024; принята к публикации 29.03.2024.

The article was submitted 17.01.2024; approved after reviewing 20.03.2024; accepted for publication 29.03.2024.